

Що не зробить старий — все гаразд!

Ганс Крістіан Андерсен

Переклад Оксани Іваненко

Хочу я розповісти тобі одну історію, яку сам чув, коли ще був малий, і щоразу, коли я її згадую, вона здається мені все кращою й кращою. Адже і з історіями трапляється так, як з багатьма людьми: вони стають з роками дедалі кращими, і це дуже добре!

Ти, напевне, бував на селі? Отож ти бачив старі-престарі хатинки під солом'яними стріхами? Мохом і травою поросли дахи, а на самому гребінці у них гніздо лелеки, без лелеки не буває. Стіни нахилилися, вікна низенькі; тільки одне з них відчиняється. Хлібні пічки випинають наперед свої товсті черевця, і бузина звисає через тин. А там, де є невеличка калюжка води з качкою і каченятами, вже напевне похилилась і покручена верба. Та ще, звичайно, є на ланцюгу пес, який на всіх гарчить.

Саме така хатинка стояла в одному селі, і в ній жили старенькі селяни — чоловік і жінка.

Та хоч яке маленьке було їхнє господарство, а все ж таки вони мали дещо і навіть могли й іншим позичити.

Це була конячка, яка паслася на траві біля придорожньої канави.

Старий їздив на конячці до міста, часто позичав її сусідам, ну, а ті, відомо, за послугу віддячували послугою! Та для них, проте, було вигідніше продати або проміняти цю конячку і купити щось корисніше і потрібніше.

Тільки на що б таке?

— Ну, на цьому ти, старий, більше розумієшся! — сказала жінка. — Зараз ярмарок у містечку, їдь туди та й продай конячинку або вигідно виміняй! Ти хоч що зробиш — завжди добре! Їдь на ярмарок!

І вона пов'язала йому на шию хустку — це вже вона вміла робити краще за чоловіка, — зав'язала її подвійним бантом, і вийшло дуже гарно. Потім почистила капелюх старого долонею і поцілувала його. От і поїхав чоловік на конячці, яку треба було або продати, або проміняти. Авжеж, старий на цьому розумівся!

Сонце припікало, на небі хоч би хмаринка!

Шлях аж курився, бо на ярмарок поспішало багато людей! Хто конем, хто гарбою, а хто й на своїх на двох — пішки.

Спека була страшенна, а ніде ні кущика тобі, ні тіні.

Йшов по дорозі якийсь чоловік і вів корову. І така вона була хороша, якою тільки може бути корова! "Напевно, й молоко вона дає хороше! — подумав селянин. — Оце б помінятися!"

— Гей, ти, чоловіче з коровою! — гукнув він. — Поговоримо трохи вдвох! Бачиш мою коняку? Я гадаю, вона коштує більше за твою корову. Та про мене! Мені більше потрібна корова. Міняймося?

— Гаразд, охоче! — відповів хазяїн корови, і вони помінялися.

Справу було закінчено, і старий міг повернутися додому, адже він виконав те, що хотів. Та якщо він вирішив побувати на ярмарку, то вже треба побувати — хоча б для того, щоб подивитися ярмарок!

І він пішов далі зі своєю коровою.

Йшов він швидко, і корова йшла швидко, і невдовзі збоку на шляху побачив чоловіка, який вів вівцю. Вівця була добра, гладка, вовна густа.

"Отаку я мав би охоче! — подумав старий. — Трави їй вистачало б на нашому краю рівчака, а на зиму її можна було б взяти й до хати. Справді, нам зручніше тримати вівцю, ніж корову. Чи не помінятися?"

Що ж, хазяїн вівці залюбки погодився. Вони помінялися, і старий пішов далі зі своєю вівцею.

Раптом коло перелазу він побачив чоловіка із здоровенним гусаком під пахвою.

— О, важеньке те, що ти тримаєш! — сказав старий. — Тут досхочу і сала, і пір'я. А добре було б помилуватися, коли б стояв цей гусак на прив'язі коло нашої калюжки. І старий мій було б для кого збирати недоїдки. Вона частенько каже: "От якби у нас був гусак!" Тепер вона матиме його! — Хочеш мінятися? Я дам тобі за гусака вівцю ще й спасибі в додачу!

Звичайно, той охоче погодився, і вони помінялися. Старий поніс гусака.

Уже недалечко від міста, коло міської застави, була страшенна тіснява та штовханина і від людей і від худоби. Натовп розтягнувся по шляху аж до рівчака, до городу сторожа. На городі ходила курка, її прив'язали, щоб вона з переляку бува не втекла.

Курка була куцохвоста, підморгувала одним оком, і здавалося, що вона дуже гладка. "Кво-кво", — казала вона. Що вона думала при цьому, я не знаю, але старий тільки побачив її, як подумав: "Кращої за цю курку я ніколи не бачив! Вона навіть ліпша за попівську квочку — от її я б узяв! Курка завжди знайде собі зернятко, вона сама зможе себе прогодувати. Я гадаю, це буде дуже добре, якщо поміняю на неї гусака".

— Може, поміняймося? — спитав він хазяїна курки.

— Помінятися? — спитав той. — Чого ж, я не проти! — І вони помінялися. Сторож узяв гусака, а старий поніс курку.

Старий зробив немало справ по дорозі до міста, а спека стояла страшенна, і він заморився. Не завадило б зараз чогось перекусити та випити. Тут саме й корчма трапилася, — до неї старий і попрямував. Звідти в цю мить виходив парубок з повнісіньким лантухом, вони й зіткнулися у дверях.

— Що це в тебе? — спитав старий.

— Гнилі яблука! — відповів парубок. — Несу цілий лантух свиням!

— Та як же їх багато! От би намиливалася моя стара! Торік на нашій старій яблуні коло сарая виросло одне-однісіньке яблучко. Його треба було зберегти, і воно стояло на комоді, поки не тріснуло. "Це все-таки показує на достатки в домі", — казала моя стара. Побачила б вона оцей достаток! Так, так, треба буде порадувати її!

— А що ви дасте за лантух? — спитав парубок.

— Що я дам? Та от поміняю курку! — І він віддав курку, узяв лантух з яблуками, зайшов до кімнати і попрямував до прилавка. Лантух свій він поставив біля пічки. Пічка топилася, та старий про це не подумав. У кімнаті було багато гостей, перекупщики коней, волів і два англійці, такі багаті, що кишені в них аж тріскалися від золота. Вони завжди любили тримати парі. Ось тепер ти послухай!

Сусс! Сусс! Що це затріщало в пічці? А то яблука почали пектися.

— Що це таке? — запитали гості й узнали всю історію про коняку, яку поміняли на корову, і далі аж до самісіньких гнилих яблук.

— Ну й матимеш ти стусанів від своєї жінки, коли повернешся додому! — сказали вони. — Ото буде репету!

— Поцілунок матиму, а не стусани! — відповів селянин. — Стара моя скаже: "Що не зробить старий — все гаразд!"

— Хочеш, об заклад поб'ємося? — запропонували англійці. — Бочку золотих! Сто фунтів у кожному золотому!

— І однієї повної мірки золота досить! — сказав селянин. — А я можу поставити тільки повну мірку яблук та мене зі старою в додачу, тільки це вже не буде повна мірка, а ще й з верхом!

— Ну-ну! — сказали ті і побилися об заклад.

Під'їхав віз корчмаря, на нього злізли англійці, зліз селянин, поклали яблука і поїхали просто до дідового дому.

— Добри вечір, стара!

— Здоровенький був, старий!

— Ну, я обміняв!

— Та ти ж у мене на цьому розумієшся! — мовила стара і обняла старого, не звертаючи уваги ні на лантух, ні на незнайомих.

— Я поміняв коняку на корову!

— От добре! Тепер ми з молоком! — сказала стара. — Тепер ми матимемо до столу і молочний суп, і масло, і сир. Це чудова міна!

— Так то воно так, але корову я проміняв на вівцю.

— Та це ж, напевне, вже краще! — сказала стара. — Ти завжди все гаразд обміркуєш. У нас трави якраз для вівці вистачить. Тепер у нас буде овече молоко, овечий сир і вовняні панчохи, може, навіть і вовняні фуфайки. Ти таки розумний у мене чоловік.

— Але вівцю я проміняв на гусака!

— Та це у нас у цьому році на свято буде смажений гусак? Старенький! Ти тільки про те й дбаєш, щоб мене потішити! Як це ти добре вигadaв! Гусак ходитиме на прив'язі і ще як розжиріє до свята!

— Та гусака я проміняв на курку! — сказав старий.

— Курку! Оце добре діло! — мовила стара. — Курка нанесе яєць, вилупляться курчата, у нас буде цілий пташник! Я завжди так цього хотіла!

— А курку я проміняв на лантух гнилих яблук.

— Ну, за це вже я тебе поцілую! — сказала стара. — Спасибі, любий чоловічок! От послухай, що я розповім тобі. Коли ти поїхав, я надумала приготувати тобі добру страву — яєчню з цибулею. Яйця в мене були, а цибулі не було. От я й пішла до жінки шкільного вчителя. Цибуля в неї є, я знаю, та вона ж скнара скнарою. Прошу я позичити. "Позичити? — питає вона. — Нічого в нашому садку, мовляв, не росте, навіть гнилого яблука нема — нічого я не можу позичити!" Ну, так тепер я можу позичити цілий десяток, та хоч увесь лантух! Ото буде сміху, старенький!

І вона поцілувала його в губи.

— Це нам до вподоби, — мовили англійці. — Щоразу все гірше, а вона радіє — це варто грошей.

І вони відсипали мірку золотих старому за те, що йому дісталися не стусани, а поцілунок.

Так, це вже без нагороди не лишиться, коли жінка вважає, що чоловік найрозумніший від усіх і все, що не зробить, — все гаразд.

Бачите, яка історія. Я чув її в дитинстві, а тепер і ти почув і знаєш — хоч би що зробив старий — усе гаразд!